

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
DYDDIAD	16eg o Hydref 2025
TEITL	Strategaeth Caffael 2025 – 2030
RHESWM DROS GRAFFU	Blaengraffu / Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Lewyrchus
AWDUR	Ian Jones, Pennaeth Adran Gwasanaethau Corfforaethol
AELOD CABINET	Y Cynghorydd Llio Elenid Owen

1. Pam fod angen ei graffu?

- 1.1. Yn sgil deddfwriaeth newydd yn y maes caffael, mae'r Cyngor yn adolygu ei Strategaeth Caffael.
- 1.2. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gaffael nwyddau, gwasanaethau a gweithiau sylweddol gan gwmnïau a mentrau allanol. Mae'r Cyngor yn awyddus i weld busnesau lleol yn cystadlu am y cytundebau hyn gyda'r nod o geisio cadw gwariant y Cyngor yn lleol. Mae caffael hefyd yn arf i gwblhau blaenoriaethau eraill megis datgarboneiddio a chyflawni ein dyletswydd economaidd-gymdeithasol.
- 1.3. Craffwyd y cynnydd a wnaed o ran y prosiect Cadw'r Budd yn Lleol, sy'n brosiect blaenoriaeth o fewn Cynllun y Cyngor, yng nghyfarfod 8 Rhagfyr 2022. Penderfynwyd derbyn yr adroddiad gan ofyn i'r Gwasanaeth Caffael adrodd yn ôl ar ganlyniad y peilot 'Caffael Arloesol – Methodoleg Caffael Gwerth Cymdeithasol' i'r Pwyllgor.
- 1.4. Bydd blaengraffu'r Strategaeth yn gyfle i'r Pwyllgor ystyried cynnwys y Strategaeth Caffael a chynnig sylwadau.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

- Yr hyn sydd wedi ei wneud mewn ymateb i Ddeddf Caffael 2023
- Cynnwys y Strategaeth Caffael newydd
- Beth yw canlyniad y peilot 'Caffael Arloesol – Methodoleg Caffael Gwerth Cymdeithasol'?
- Pa lwyddiannau sy'n deillio o'r ffrwd gwaith i uchafu gwerth cymdeithasol?
- Beth yw'r camau nesaf?

3. Crynodeb a'r Materion Allweddol

- 3.1. Yn gynharach yn 2025, daeth y Ddeddf Caffael 2023 i rym gan greu newidiadau sylweddol yn y maes caffael cyhoeddus.

- 3.2. Mae'n amserol i'r Cyngor lunio Strategaeth Caffael newydd, ac mae drafft o Strategaeth Caffael wedi cael ei llunio yn ddiweddar. Nod y Strategaeth yw gosod cyfeiriad a gweledigaeth strategol ar gyfer holl weithgaredd caffael y Cyngor am y pum mlynedd nesaf. Gweler drafft o'r Strategaeth wedi ei atodi i'r adroddiad hwn (Atodiad 1).
- 3.3. Bydd y Strategaeth yn gosod cyfeiriad a gweledigaeth wrth sefydlu blaenoriaethau allweddol i'w cyflawni er mwyn sicrhau bod gwariant y Cyngor yn rhoi'r gwerth gorau am arian tra'n rhoi'r budd gorau i drigolion y Sir.
- 3.4. Rydym yn cyflwyno'r Strategaeth Caffael gerbron y Pwyllgor Craffu er pwrpas blaengraffu a derbyn sylwadau ar y Strategaeth.

4. Cefndir / Cyd-destun

Beth yw caffael

- 4.1. Caffael yw'r broses o sicrhau nwyddau, gwasanaethau neu waith. Yn aml iawn caiff caffael ei weld fel y weithred o brynu yn unig, ond rhan fechan o'r broses gaffael yw'r prynu. Mae caffael yn ddull hirdymor o sicrhau nwyddau, gwasanaethau a gwaith, ac yn cynnwys camau megis ymgysylltu â'r farchnad, negodi, a rheoli contractau. Mae prynu yn ddull mwy tymor byr, adweithiol.
- 4.2. Mae caffael cyhoeddus yng Nghymru ac ymhellach yn y Deyrnas Unedig (DU) yn faes sydd wedi ei reoleiddio'n dynn, gan adlewyrchu'r egwyddor sylfaenol bod cyrff cyhoeddus yn gwario arian trethdalwyr a rhaid iddynt wneud hynny'n gyfrifol. Caiff caffael yn y sector cyhoeddus ei lywodraethu gan ystod o gyfreithiau a pholisïau sy'n gorfodi tryloywder, tegwch, atebolrwydd ac yn sicrhau gwerth am arian. Fel llywodraeth leol, mae'n rhaid i'r Cyngor gydymffurfio â'r fframwaith gyfreithiol hon.

Caffael yng Nghyngor Gwynedd

- 4.3. Mae caffael yn chwarae rhan allweddol o holl weithgarwch Cyngor Gwynedd. Yn wir, heb brosesau caffael priodol, ni fyddai'r Cyngor yn cydymffurfio â gofynion statudol wrth gaffael a gosod contractau, a fyddai'n arwain at anallu ein swyddogion i ddarparu gwasanaeth i bobl Gwynedd.
- 4.4. Trwy weithgarwch caffael, mae'r Cyngor yn gwario oddeutu £200 miliwn y flwyddyn ar wasanaethau megis gofal, cludiant, gwastraff ac ailgylchu, fflyd, adeiladau, systemau a llawer mwy.
- 4.5. Mae'r gwariant hwn yn sicrhau bod gwasanaethau hanfodol neu statudol yn cael eu cyflawni, er enghraifft, bod posibl i ddisgybl gael cludiant i'r ysgol, trigolyn i gael cartgylchu newydd, un o'n henoed yn cael gofal addas mewn cartref gofal, neu i'r gwasanaeth Eiddo sicrhau bod adeiladu'r Cyngor yn ddiogel i drigolion Gwynedd.
- 4.6. Rydym yn gweithredu trefniadau caffael rheolaeth categori yn y Cyngor, sef pan mae gwariant sefydliad yn cael ei grwpio i gategorïau. Mae tri phrif gategori yn y Cyngor sy'n gyfrifol am gydlynw gweithgareddau caffael o fewn eu categori. Y tri

chategori sydd gennym yn y Cyngor yw: Amgylchedd; Corfforaethol; a Phobl. Mae tîm o swyddogion ar gyfer pob categori, a lleolir y timau hyn o fewn yr adrannau canlynol: Adran Priffyrdd, Peirianeg a YGC; Adran Amgylchedd; a'r Adran Tîm Arweinyddiaeth, ac maent yn cael eu cefnogi gan y Gwasanaeth Caffael canolog sydd yn eistedd yn yr Adran Gwasanaethau Corfforaethol. Mae'r Gwasanaeth Caffael canolog yn cynnig arweiniad strategol a gweithredol, ynghyd â chefnogaeth ar faterion caffael ar draws y Cyngor, megis drwy lunio strategaeth, polisïau ac ati, ac yn gyfrifol am lunio deunyddiau ar drefniadau caffael a chodi ymwybyddiaeth o drefniadau a datblygiadau'r maes caffael.

Yr hyn sydd wedi ei wneud mewn ymateb i Ddeddf Caffael 2023

- 4.7. Mae'r Ddeddf Caffael 2023 a'r deddfwriaethau cysylltiedig â'r diwygio caffael yn golygu gweddnewidiad sylweddol i gaffael cyhoeddus yn y DU.
- 4.8. Mae'n ofynnol bod y Cyngor yn cydymffurfio â gofynion y Ddeddf, ac mae ystod eang o weithgaredd wedi bod ar y gweill i sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r gofynion newydd ac yn paratoi ar gyfer y newid.

Cyfathrebu

- 4.9. Cyn i'r Ddeddf Caffael 2023 ddod i rym, trefnodd y Gwasanaeth Caffael i arbenigwr o Lywodraeth Cymru gynnal sesiynau gwybodaeth i swyddogion sy'n caffael er mwyn rhannu gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth am y newidiadau oedd ar droed – roedd hyn yn rhoi'r cyfle i gael gwybod am newidiadau ynghyd â chyfle i drafod beth oedd angen ei wneud mewn ymateb i'r Ddeddf Caffael.
- 4.10. Roeddem hefyd yn cyfathrebu'r diweddariadau perthnasol yn gyson â swyddogion y Cyngor yn ystod y cyfnod cyn i'r Ddeddf Caffael ddod i rym, fel bod dealltwriaeth gyson ar draws y Cyngor o'r newidiadau oedd ar y gweill.
- 4.11. Er mwyn paratoi busnesau ar gyfer y newidiadau, fe wnaeth y Gwasanaeth Caffael gyd-weithio gyda'r Adran Economi a Chymuned i ddarparu gwybodaeth a diweddariadau am y newidiadau oedd ar ddod yn y Bwletin Busnes Gwynedd i fusnesau lleol.

Adolygu trefniadau llywodraethu

- 4.12. Yn fuan wedi i'r Ddeddf Caffael 2023 ddod i rym, diweddarwyd Rheolau Gweithdrefn Contractau y Cyngor (adran 17 o Gyfansoddiad y Cyngor) mewn ymateb i'r Ddeddf, gan dderbyn cymeradwyaeth y Cyngor Llawn ym mis Mawrth 2023. Gweler paragraff 9.1 o'r adroddiad hwn ar gyfer dolen i'r Cyngor Llawn perthnasol.
- 4.13. Wrth ymateb i'r Ddeddf, mae'r Gwasanaeth Caffael wedi datblygu ac adolygu amrywiaeth o dempledi a deunyddiau ategol i gefnogi swyddogion y Cyngor. Mae'r adnoddau hyn wedi'u llunio i gefnogi'r newidiadau yn y trefniadau caffael yn sgil y diwygiadau diweddar ac i gynorthwyo swyddogion i ddeall y gofynion newydd yn glir, gan sicrhau cydymffurfiaeth.

- 4.14. Yn dilyn y diwygio caffael, roedd yn amserol i lunio Strategaeth Caffael newydd i'r Cyngor – mae drafft o'r Strategaeth wedi'i llunio ac wedi'i atodi i'r adroddiad hwn (Atodiad 1). Pan fydd drafft terfynol o'r Strategaeth wedi'i chymeradwyo, bwriadwn adolygu a diweddarw Polisi Caffael y Cyngor yn ogystal.
- 4.15. Ar lefel genedlaethol, mae newid sylweddol wedi bod i'r plattform cenedlaethol sy'n cyhoeddi hysbysiadau am gontractau. Er mai Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y system, mae cryn dipyn o adnodd wedi'i roi gan y Cyngor i brofi'r system newydd, ymgyswrtio â'r trefniadau newydd, addysgu swyddogion eraill yn y Cyngor am y newidiadau, a darparu adborth i'r Llywodraeth a'r partïon priodol.

Hyfforddiant

- 4.16. Lluniwyd ystod o hyfforddiant ar y diwygio caffael gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru, ac mae swyddogion perthnasol y Cyngor wedi cael mynediad i'r adnoddau hyfforddiant hynny.
- 4.17. Yn ogystal â hyfforddiant y Llywodraeth, mae Gwasanaeth Caffael y Cyngor wedi llunio a chynnal nifer o sesiynau hyfforddiant i adrannau a gwasanaethau'r Cyngor, i addysgu staff am y newidiadau sydd wedi deillio o'r diwygio caffael. Mae'r adborth wedi bod yn bositif hyd yma, ac mae'r gwaith yn parhau gyda sesiynau a hyfforddiant pellach wrthi'n cael eu trefnu.

Casgliad

- 4.18. Mae'r Gwasanaeth Caffael wedi bod yn adrodd yn ar y gwaith o ymateb i'r Ddeddf Caffael 2023 a'r diwygio caffael yn ehangach yn ystod cyfarfodydd Herio a Chefnogi Perfformiad Gwasanaethau Corfforaethol.
- 4.19. Mae'r diwygiad diweddar o ganlyniad i'r Ddeddf Caffael 2023 yn sylweddol ac felly mae'r gwaith o ymateb i'r Ddeddf yn parhau. Yn ogystal, rydym hefyd wrthi'n paratoui'n rhagweithiol ar gyfer gweithredu gofynion caffael y Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023, y disgwylir iddynt ddod i rym yn 2026, gan sicrhau bod ein prosesau'n cyd-fynd â'r disgwyliadau deddfwriaethol newydd.

Cynnwys Strategaeth Caffael newydd Cyngor Gwynedd

- 4.20. Fel sydd wedi ei grybwyll uchod, mae drafft o Strategaeth Caffael newydd wedi cael ei llunio yn ddiweddar. Nod y Strategaeth yw gosod cyfeiriad a gweledigaeth strategol ar gyfer holl weithgaredd caffael y Cyngor am y pum mlynedd nesaf. Gweler drafft o'r Strategaeth wedi ei atodi i'r adroddiad hwn (Atodiad 1).

Cefndir a phwrpas y Strategaeth

- 4.21. Mae'r Strategaeth gyfredol wedi dyddio ac mae'n amserol ei diweddarw yn dilyn y diwygio caffael diweddar. Mae'n bwysig bod cyfeiriad strategol unedig wedi'i osod ar gyfer pawb sy'n caffael yn y Cyngor, er mwyn sicrhau bod pawb yn gweithio tuag

at yr un nodau a blaenoriaethau, gan gryfhau canlyniadau caffael y Cyngor a sicrhau'r budd mwyaf i drigolion Gwynedd.

- 4.22. Bydd y Strategaeth nid yn unig gosod cyfeiriad a gweledigaeth strategol ar gyfer gweithgaredd caffael yn y Cyngor ond hefyd yn sefydlu blaenoriaethau allweddol i'w cyflawni er mwyn sicrhau bod gwariant y Cyngor yn rhoi'r gwerth gorau am arian wrth roi'r budd gorau i drigolion y Sir.
- 4.23. Bydd cyhoeddi Strategaeth nawr hefyd yn rhoi'r Cyngor mewn sefyllfa gadarn ar gyfer gofynion deddfwriaethol newydd sydd i'w disgwyl yn 2026 (Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023) ble bydd gofyn statudol i gyrff cyhoeddus baratoi a chyhoeddi strategaeth caffael.
- 4.24. Oherwydd ein bod fel awdurdod lleol yn gwario arian cyhoeddus, mae'r maes caffael yn faes sy'n cael ei reoleiddio'n drwm, ac mae sawl gofyniad cyfreithiol y mae'n rhaid i'r Cyngor gydymffurfio â hwy wrth gaffael. Mae'r Strategaeth hon yn amlinellu'r cyfreithiau a'r rheoliadau hynny ac maent wedi cael eu hystyried yn llawn wrth lunio'r Strategaeth er mwyn sicrhau bod holl weithgaredd caffael y Cyngor yn gywir, yn briodol ac yn gydymffurfio a'r holl reolau perthnasol.
- 4.25. Mae gan y Cyngor hefyd Bolisi Caffael Cynaliadwy. Y Strategaeth sy'n gosod gweledigaeth a blaenoriaethau lefel strategol, tra mae'r Polisi yn ymdrin â'r manylion gweithredol. Fel sydd wedi'i nodi eisoes, pan fydd drafft terfynol o'r Strategaeth wedi'i chymeradwyo, bwriadwn adolygu a diweddarau Polisi Caffael y Cyngor, gan anelu iddo fod yn weithredol o'r 1af o Ebrill 2026, er mwyn sicrhau bod trefniadau gweithredol o gaffael y Cyngor yn gadarn.

Cynnwys y Strategaeth

- 4.26. Mae'r Strategaeth yn cynnwys saith maes blaenoriaeth ar gyfer cyfnod y Strategaeth, sef y pum mlynedd nesaf, gyda phob maes blaenoriaeth wedi'i adnabod fel meysydd allweddol yng nghyd-destun caffael yng Nghyngor Gwynedd.
- 4.27. Mae pob maes blaenoriaeth yn nodi cefndir i'r maes blaenoriaeth hwnnw, gan gynnwys gwybodaeth ynglŷn â pham ei fod yn flaenoriaeth, beth sydd wedi cael ei wneud hyd yma ac ati. Gosodir y weledigaeth o le ydym eisiau bod ar gyfer pob maes blaenoriaeth a gwybodaeth am sut y byddwn yn cyflawni'r weledigaeth honno.
- 4.28. Mae cyd-destun deddfwriaethol a chyfansoddiadol y Cyngor hefyd wedi'i gynnwys yn y Strategaeth.
- 4.29. Rhestrir y saith maes blaenoriaeth yn nhrefn yr wyddor, ac maent yn cynnwys:
 - **Budd Lleol – cefnogi busnesau lleol i ffynnu**
Codi ymwybyddiaeth o gyfleoedd caffael a lleihau rhwystrau i fusnesau a mentrau lleol geisio am waith gyda'r Cyngor

- **Carbon sero – cyflawni rôl allweddol yn y nod o gyrraedd carbon sero**
Datblygu'r ddealltwriaeth o allyriadau carbon contractau'r Cyngor a chydweithio gyda gwasanaethau'r Cyngor i gynorthwyo i leihau allyriadau carbon y sefydliad
- **Gwerth am arian – sicrhau gwerth am arian**
Sicrhau bod yr holl arian a gaiff ei wario drwy weithgaredd caffael yn cynnig gwerth am arian i'r Cyngor ac i bobl Gwynedd
- **Gwerth cymdeithasol – uchafu'r gwerth cymdeithasol trwy weithgaredd caffael**
Uchafu'r gwerth economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol a ddaw o gcontractau a gweithgaredd caffael i gefnogi cymunedau lleol Gwynedd
- **Technoleg – cefnogi a galluogi'r Cyngor i wneud y defnydd gorau o dechnoleg**
Gwneud y gorau o ddatblygiadau yn y maes technoleg er mwyn rhoi sylfaen gadarn i gaffael
- **Trefniadau llywodraethu – rhoi trefniadau llywodraethu effeithiol ar waith**
Sicrhau bod ein gweithdrefnau mewnol, dealltwriaeth ac arbenigedd o gaffael a threfniadau rheolaeth contract yn ein galluogi i weithredu'n gywir ac yn effeithiol
- **Y Gymraeg – hybu ffyniant y Gymraeg**
Sicrhau bod gweithgaredd caffael y Cyngor yn hybu'r Gymraeg a bod y Gymraeg yn derbyn lle amlwg yn ein prosesau.

Casgliad

- 4.30. Yn dilyn derbyn sylwadau gan y Pwyllgor Craffu, bwriedir mynd ymlaen i ofyn am sêl bendith Cabinet y Cyngor ar gyfer cyhoeddi'r Strategaeth.
- 4.31. Wedi i'r Strategaeth fynd yn fyw, bydd y Gwasanaeth Caffael yn arwain ar lunio Cynllun Gweithredu, fydd yn amlinellu'r camau i'w cymryd i wireddu gweledigaeth a blaenoriaethau'r Strategaeth.

Beth yw canlyniad y peilot 'Caffael Arloesol – Methodoleg Caffael Gwerth Cymdeithasol'?

- 4.32. Ar yr 8fed o Ragfyr 2022, cyflwynwyd adroddiad i Bwyllgor Craffu Addysg ac Economi, ac yn rhan o'r adroddiad hwnnw roedd gwybodaeth am beilot oedd yn cael ei dreialu ar y pryd, yn edrych ar gyflwyno methodoleg asesu tendrau newydd drwy'r Cyngor.
- 4.33. Er hwylustod i Aelodau, mae dolen i'r adroddiad hwnnw wedi'i chynnwys ym mharagraff 9.2 o'r adroddiad hwn. Yn gryno, roedd y peilot yn treialu trefn newydd o asesu gwerth cymdeithasol yn y broses gaffael, gan defnyddio'r Themâu, Canlyniadau a Mesurau Cenedlaethol Cymru (TOMs), sy'n drefn gydnabyddedig yn

y maes caffael i fesur, adrodd a rheoli gwerth cymdeithasol. Mae'r drefn yn cynnwys themâu (sydd yng Nghymru, yn adlewyrchu saith nod llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015) ac ystod o fesurau meintiol yn gysylltiedig â'r themâu hynny - mae gan bob mesur werth procsi sef amcangyfrif ariannol o'i effaith gymdeithasol.

- 4.34. Treialwyd y drefn newydd o asesu gwerth cymdeithasol ar draws sawl maes o fewn y Cyngor.
- 4.35. Wedi i'r cyfnod peilot ddirwyn i ben, cyflwynwyd adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd ar y 7fed o Dachwedd 2023 yn crynhoi'r peilot a gwneud argymhellion o ran y ffordd ymlaen – gweler paragraff 9.3 o'r adroddiad hwn ar gyfer dolen i'r eitem Cabinet perthnasol.
- 4.36. Ar y cyfan, drwy ddefnyddio'r drefn newydd fe wnaeth gontractwyr gynnig ystod o fuddion cymdeithasol positif i Wynedd, er enghraifft:
- cyflogaeth i bobl sy'n byw yng Ngwynedd;
 - gwariant yn deillio o'r contractau yn cael ei wario yn y gadwyn gyflenwi lleol;
 - rhoddion ariannol i elusennau a chlybiau cymuned;
 - amser gwirfoddol i gefnogi elusennau lleol;
 - datblygu sgiliau Cymraeg y gweithlu.
- 4.37. Casglodd y peilot bod y drefn newydd yn cynnig ffordd dryloyw a meintiol o asesu gwerth cymdeithasol fel rhan o werthusiad bidiau cwmnïau. Nodwyd bod y drefn newydd o asesu gwerth cymdeithasol yn gallu helpu busnesau a mentrau lleol, megis drwy'r mesurau cyflogaeth lleol a gwariant lleol. Ond gwelwyd hefyd bod cynnwys asesiad o werth cymdeithasol mewn tendr yn cynyddu'r tebygolrwydd bod cwmni yn creu buddion i Wynedd hyd yn oes os yw'r cwmni wedi eu lleoli tu allan i Wynedd.
- 4.38. Argymhellwyd yn yr adroddiad Cabinet i newid y Polisi Caffael Cynaliadwy. Fodd bynnag, oherwydd y newidiadau oedd ar y gweill gyda'r diwygio caffael fel sydd wedi'i grybwyll yn barod, penderfynwyd y byddai'n well oedi diwygio'r Polisi yn sgil y newidiadau oedd ar y gorwel. Fel sydd wedi'i nodi eisoes yn yr adroddiad, gan fod y mwyafrif o'r newidiadau yn sgil y diwygio caffael mewn lle erbyn hyn, mae bellach yn amserol i ni gyhoeddi Strategaeth Caffael ac yna adolygu a diwygio'r Polisi Caffael.
- 4.39. Argymhellwyd hefyd i barhau i werthuso gwerth cymdeithasol mewn tendrau perthnasol. Yn dilyn hynny, aethpwyd ymlaen i wneud defnydd ehangach o'r drefn newydd, gan ei defnyddio mewn ystod o dendrau yn dilyn cyfnod y peilot. Mae hynny wedi caniatáu i ni gasglu mwy o wybodaeth am ei defnydd a'i effeithiolrwydd, a rhoi gwell dealltwriaeth i ni o'r manteision ac anfanteision sydd ynghlwm. Nodir rhai enghreifftiau a llwyddiannau yn y rhan nesaf o'r adroddiad.

Casgliad

- 4.40. Cyflwynwyd canlyniadau'r peilot 'Caffael Arloesol - Methodoleg Caffael Gwerth Cymdeithasol' i Gabinet Cyngor Gwynedd yn 2023. Ar y cyfan, gwelwyd

canlyniadau positif wrth i ystod o fuddion cymdeithasol gael eu cynnig gan gontractwyr.

Pa lwyddiannau sy'n deillio o'r ffrwd gwaith i uchafu gwerth cymdeithasol?

- 4.41. Mae gwerth cymdeithasol yn derm eang a ddefnyddir i ddisgrifio effeithiau cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd camau a gymerir gan gymunedau, sefydliadau, llywodraethau ac unigolion.¹
- 4.42. Yn y maes caffael, gellir cynnwys gwerth cymdeithasol yn rhan o werthusiad tendr a/neu amodau contract gyda'r bwriad i sicrhau canlyniadau sy'n cynnig gwerth ychwanegol cymdeithasol, amgylcheddol, economaidd a diwylliannol.
- 4.43. Yn gyffredinol, rydym yn gweld bod cynnwys gwerth cymdeithasol fel rhan o'r broses dendro yn rhoi canlyniadau positif o ennill buddion cymdeithasol i Wynedd. Ers i ni ddechrau defnyddio'r Themâu, Canlyniadau a Mesurau Cenedlaethol Cymru (**TOMs**) fel dull o fesur gwerth ariannol y buddion cymdeithasol, mae cwmnïau wedi cynnig gwerth dros **£4 miliwn** o fuddion cymdeithasol i Wynedd o ganlyniad i gontractau'r Cyngor, drwy amryw o ffyrdd, megis:
- Cyflogaeth i drigolion Gwynedd;
 - Gwariant gyda chyflenwyr lleol a chyflenwyr Cymreig;
 - Cynigion amrywiol o brofiadau gwaith;
 - Rhoddion ariannol i elusennau lleol.
- 4.44. Fe wnaeth y gwaith ynghlwm â gwerth cymdeithasol ar gyfer ein contract cyflenwi bwyd i ysgolion a chartrefi gofal gyrraedd rhestr fer ar gyfer gwobr caffael genedlaethol.
- 4.45. Fel y gwelir uchod, mae'r enghreifftiau yn dangos effaith positif ar gymunedau yng Ngwynedd. Fel sydd wedi ei grybwyll eisoes, mae asesu gwerth cymdeithasol yn defnyddio'r Themâu, Canlyniadau a Mesurau Cenedlaethol Cymru yn gallu rhoi hwb i fusnesau lleol, megis os ydynt yn cyflogi gweithwyr lleol ac yn gwario gyda'r gadwyn gyflenwi lleol.
- 4.46. Hyd yn oed os yw cwmni sydd wedi eu lleoli tu allan i Wynedd yn ennill contract gan y Cyngor, mae rhai o'r enghreifftiau yr ydym wedi eu gweld hyd yma yn dangos gall cynnwys asesiad o werth cymdeithasol mewn tendr gynyddu'r tebygolrwydd bod cwmni o'r fath yn dod â buddion i Wynedd. Mae enghreifftiau positif o werth cymdeithasol y mae cwmnïau o du allan i Wynedd wedi eu cynnig yn cynnwys: cyflogi unigolion lleol o Wynedd i weithio ar gontract y Cyngor; rhoddion i elusennau yng Ngwynedd; profiad gwaith i drigolion yng Ngwynedd gyda chwmni cenedlaethol.
- 4.47. Un o'r prif anfanteision sy'n gysylltiedig â'r drefn newydd o werthuso gwerth cymdeithasol yw ei bod yn gofyn am fwy o adnoddau, amser ac arbenigedd i'w gweithredu'n effeithiol, gan greu pwysau ychwanegol ar swyddogion caffael a'r swyddogion sydd yn rheoli contractau yn y Cyngor. Yn ogystal, gall fod yn her yn yr

¹ Llywodraeth Cymru (2025) Nodiadau Polisi Caffael Cymru WPPN 003: Cymalau gwerth cymdeithasol/buddion cymunedol drwy gaffael cyhoeddus, <https://www.llyw.cymru/wppn-003-caffael-canllawiau-ar-gwerth-cymdeithasol-buddion-cymunedol.html>

un modd i fusnesau a mentrau llai, gan beri rhwystrau i'w gallu i gystadlu'n llawn ac i gyflwyno ymatebion cryf i dendrau.

- 4.48. Mewn ymateb i'r rhwystr posib i fusnesau a mentrau lleol, mae ystod o gamau wedi eu rhoi mewn lle i geisio lleihau'r rhwystr posib:
- Caiff pecynnau gwybodaeth i fusnesau eu cynnwys yn y dogfennau tendro pan mae gwerth cymdeithasol yn cael ei gynnwys yn rhan o'r gwerthusiad, er mwyn cynyddu dealltwriaeth busnesau o'r trefniadau
 - Rydym hefyd yn rhoi pwyslais ar bwysigrwydd ymgysylltu â'r farchnad cyn mynd allan i dendr i sicrhau bod busnesau yn cael y cyfle i ddeall ein hanghenion a'r cyfle i ofyn unrhyw gwestiynau
 - Ymhellach i hyn, rydym wrthi'n llunio fersiwn ysgafn o'r gofynion gwerth cymdeithasol a all fod yn fwy addas mewn rhai tendrau.

Casgliad

- 4.49. Ar y cyfan, mae ychwanegu gwerth cymdeithasol fel rhan o'r broses dendro yn dod â buddion ychwanegol i Wynedd, a hefyd yn gallu cydnabod y budd y mae elfennau megis cyflogaeth leol a gwariant lleol drwy ein contractau yn gallu ei roi i'r Sir.
- 4.50. Fel sy'n rhan o'r Strategaeth Caffael, bwriadwn i barhau gyda'r gwaith o uchafu gwerth cymdeithasol ym mhrosesau caffael y Cyngor.

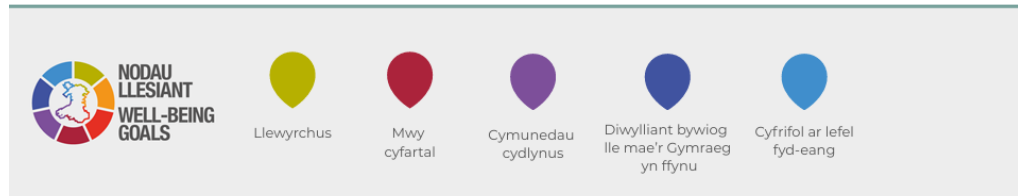
5. Ymgynghori

- 5.1. Wrth lunio'r Strategaeth, cymerwyd y cyfle i ymgynghori gyda sawl gwasanaeth ar draws y Cyngor er mwyn derbyn mewnbwn ac adlewyrchu safbwynt a barn gwahanol adrannau fydd yn defnyddio a gweithredu'r Strategaeth.
- 5.2. Roedd y gwasanaethau hyn yn cynnwys y Tîm Categori Amgylchedd (Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC), y Tîm Categori Corfforaethol (Adran Amgylchedd) a'r Tîm Categori Pobl (Adran Tîm Arweinyddiaeth). Trafodwyd cynnwys y Strategaeth gyda'r Adran Economi a Chymuned hefyd.
- 5.3. Yn dilyn derbyn sylwadau a thrafodaeth o gwmpas y sylwadau hynny, fe wnaed addasiadau wrth i'r Strategaeth gael ei llunio i adlewyrchu'r sylwadau hynny.
- 5.4. Ar ôl derbyn cymeradwyaeth i'r Strategaeth, byddwn ni fel Gwasanaeth Caffael canolog yn arwain ar lunio Cynllun Gweithredu, a byddwn yn cydweithio gyda'r Timau Categori a swyddogion caffael y Cyngor wrth ei lunio. Byddwn hefyd yn ymgynghori gydag unrhyw wasanaeth arall yn y Cyngor fel bo'r angen yn codi.

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 6.1. Mae caffael yn gallu cyfrannu yn sylweddol i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn enwedig pan gaiff ei arwain gan egwyddorion cynaliadwyedd a gwerth cymdeithasol.

- 6.2. Cafodd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ystyriaeth lawn wrth ddrafftio'r Strategaeth, a gellir gweld pa rai o'r nodau llesiant y mae pob maes blaenoriaeth yn eu cyfarch yn y Strategaeth, gweler enghraifft isod. Byddwn yn defnyddio'r pum ffordd o weithio i weithredu'r Strategaeth a chaffael yn gyffredinol ar draws y Cyngor.

- 6.3. Mae gwerth cymdeithasol a gaiff ei wireddu drwy gaffael yn chwarae rhan hanfodol i gyflawni rhwymedigaethau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Drwy ymgorffori gwerth cymdeithasol yn y broses gaffael, gallwn sicrhau bod y nwyddau, y gwasanaethau a'r gwaith yr ydym yn eu caffael yn cyfrannu'n gadarnhaol at lesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, gan gefnogi saith nod llesiant y Ddeddf, ac yn y pen draw, sicrhau bod ein gwariant yn cyflawni canlyniadau hirdymor a chynaliadwy sy'n gwella ansawdd bywyd cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.
- 6.4. Mae'r Themâu, Canlyniadau a Mesurau Cenedlaethol Cymru wedi cael eu llunio i gefnogi nodau llesiant y Ddeddf, felly gellir mesur effaith y gwerth cymdeithasol yn erbyn y nodau llesiant.
- 6.5. Pan fydd dyletswyddau caffael y Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 yn dod i rym, bydd gofyn i ni fel Cyngor Gwynedd a chyrrff cyhoeddus eraill wella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol trwy gaffael mewn ffordd sy'n gymdeithasol gyfrifol. Bydd y dyletswyddau hyn yn ategu'r dyletswyddau llesiant presennol sydd gan gyrff cyhoeddus penodol o dan y Ddeddf Llesiant.

7. **Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol**

- 7.1. Mae Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi'i gwblhau ar ffurf drafft i gyd-fynd â'r Strategaeth Caffael, ac fe fydd copi terfynol yn cael ei gyflwyno pan fydd y Strategaeth yn mynd gerbron y Cabinet.
- 7.2. Gweler copi o'r drafft Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi'i atodi i'r adroddiad hwn (Atodiad 2 - Asesiad Effaith).

- 7.3. Nid yw'r asesiad ar hyn o bryd yn dangos unrhyw ardrawiadau sylweddol. Yn gyffredinol, nid yw'r Strategaeth yn cael unrhyw effaith negyddol, ond mae effaith bositif i weld ar sawl nodwedd.
- 7.4. Ystyrir bod y Strategaeth yn cael effaith bositif ar yr iaith Gymraeg – mae hybu'r iaith Gymraeg yn faes blaenoriaeth yn y Strategaeth. Rydym yn hybu'r Gymraeg yn ein prosesau caffael, boed hynny wrth ddelio â chwmnïau Cymraeg neu gwmnïau di-Gymraeg. Mae'r Strategaeth yn uchafu defnydd o werth cymdeithasol wrth nodi y dylid ei gynnwys yn rheolaidd fel rhan o feini prawf gwerthuso tendrau, ble'n briodol, sydd hefyd yn hybu'r Gymraeg wrth i rai o'r mesurau gwerth cymdeithasol adlewyrchu'r nod llesiant 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu'.
- 7.5. Mae'r Strategaeth hefyd yn cael effaith bositif ar elfennau economaidd-gymdeithasol, gyda'r maes blaenoriaeth o uchafu gwerth cymdeithasol trwy weithgaredd caffael yn cynyddu'r siawns o gael buddion cymdeithasol ac economaidd i Wynedd drwy wariant y Cyngor gyda chontractwyr, megis cyflogaeth leol, cefnogi pobl ifanc ac unigolion dan anfantais i gael cyflogaeth, cefnogi ymdrechion i hyrwyddo iechyd, cefnogaeth i'r difreintiedig, lleihau troseddu, adeiladu cymunedau cryfach ac ymdrechion i amddiffyn bywyd gwyllt a diwylliant.

8. Camau Nesaf

- 8.1. Byddwn yn parhau gyda'r gwaith o ymateb i anghenion y Ddeddf Caffael 2023 a chodi ymwybyddiaeth o'r trefniadau newydd ar draws y Cyngor.
- 8.2. Yn dilyn derbyn sylwadau'r Pwyllgor Craffu, bwriedir cyflwyno'r Strategaeth Caffael i Gabinet y Cyngor ym mis Tachwedd 2025.
- 8.3. Wedi i'r Strategaeth dderbyn cymeradwyaeth y Cabinet, bydd y Gwasanaeth Caffael yn arwain ar lunio Cynllun Gweithredu, fydd yn amlinellu'r camau i'w cymryd i wireddu gweledigaeth a blaenoriaethau'r Strategaeth.
- 8.4. Yn dilyn cyhoeddi'r Strategaeth Caffael, bwriedir adolygu a diweddarau Polisi Caffael y Cyngor, gan anelu i'r Polisi diwygiedig fod yn weithredol o'r 1af o Ebrill 2026 ymlaen.
- 8.5. O ran gwerth cymdeithasol, byddwn yn parhau i uchafu'r defnydd o werth cymdeithasol ac mae wedi ei gynnwys fel un o'r meysydd blaenoriaeth yn y Strategaeth Caffael ar gyfer y pum mlynedd nesaf.

9. Gwybodaeth Cefndir

- 9.1. Cyngor Llawn Cyngor Gwynedd, 6ed o Fawrth 2025, Eitem 14 – Newidiadau Cyfansoddiad – Rheolau Gweithdrefn Newydd (Adran 17) [Rhaglen ar gyfer Y Cyngor ar Dydd Iau, 6ed Mawrth, 2025, 1.30 y.h.](#)
- 9.2. Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi Cyngor Gwynedd, 8fed o Ragfyr 2022, Eitem 5 – Adroddiad Cynnydd – Cadw'r Budd yn Lleol [Rhaglen ar gyfer Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar Dydd Iau, 8fed Rhagfyr, 2022, 10.30 y.b.](#)
- 9.3. Y Cabinet Cyngor Gwynedd, 7fed o Dachwedd 2023, Eitem 9 – Caffael Gwerth Cymdeithasol [Rhaglen ar gyfer Y Cabinet ar Dydd Mawrth, 7fed Tachwedd, 2023, 1.00 y.h.](#)

10. Atodiadau

- 10.1. Strategaeth Caffael Cyngor Gwynedd 2025 – 2030 – fersiwn drafft
- 10.2. Asesiad Effaith Cydraddoldeb – fersiwn drafft